

Normalització lingüística: 'Back to the future' (Tornada al futur)

(Publicat al suplement 'Tot esperant el 2000', diari *AVUI* (Barcelona), 23-4-99)

Albert Bastardas i Boada¹

NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA: BACK TO THE FUTURE (TORNADA AL FUTUR)

Sembla ja força clar que el pròxim segle es distingirà per la internacionalització creixent de moltes de les activitats humanes i, per tant, per una modificació dels hàbitats socioculturals en què fins ara hem viscut. L'economia entrarà de ple en una fase competitiva global, mediàticament la possibilitat de rebre desenes de canals de televisió en les llengües més potents i de connectar-se amb ordinadors d'arreu del planeta serà una realitat generalitzada, els desplaçaments migratoris tendiran a augmentar, i la integració política en unitats supraestats serà un fet.

Clarament, la possibilitat del contacte lingüístic augmenta per a tota la humanitat però en especial per a les zones econòmicament més desenvolupades, en especial les no-anglòfones. Catalunya i tota la resta de l'àrea lingüística catalana es troben en aquestes condicions, i no sembla pas gaire difícil de predir que en rebran de ple les conseqüències. Proposo, a continuació, cinc temes de reflexió-acció que cal introduir ràpidament en les preocupacions actuals sobre la realitat sociolingüística del segle entrant.

¹Director del CUSC (Centre Universitari de Sociolingüística i Comunicació de la Universitat de Barcelona).

Primer.- Com altres llengües de dimensions semblants, el català no podrà tenir probablement una completesa de funcions, és a dir, molts ciutadans catalans no podran realitzar totes les seves activitats comunicatives -abraçant recepció i expressió- únicament en català, en especial des de la seva entrada en el món universitari i/o laboral. La relació habitual amb organitzacions de fora de Catalunya, l'apropiació d'informacions i/o coneixements tècnics o científics necessaris o imprescindibles, el funcionament intern mateix de les empreses transnacionals presents en el territori lingüístic català, la comunicació fluida amb les institucions europees, l'accés a canals i webs internacionals, etc., no els ho tendiran a facilitar.

Segon.- El punt primer implica amb claredat la necessitat cada dia més urgent d'una poliglotització eficaç de la població catalana que permeti als individus del pròxim segle -és a dir, dels pròxims anys- disposar de les competències i dels recursos lingüístics necessaris per desenvolupar-se amb èxit en el nou marc de relacions esmentat. Això requereix estudiar el tema de manera urgent i desenvolupar amb immediatesa les estratègies i els mètodes educatius que permetin desenvolupar a la població catalana en fase d'escolarització els coneixements i les habilitats pràctiques necessàries en diverses llengües, i, en especial, les que siguin més utilitzades en les funcions més bàsiques. Caldrà probablement utilitzar les llengües més necessàries en activitats escolars concretes a fi d'evitar els fracassos dels mètodes tradicionals, tot aplicant els coneixements que l'experiència dels processos dits d'"immersió" ha produït. Igualment caldrà vetllar perquè aquest necessari procés de poliglotització no pugui ser utilitzat com a element de futura discriminació socioeconòmica i laboral entre la població, raó per la qual caldrà cercar la màxima eficàcia en la generalització dels coneixements i habilitats.

Tercer.- Aquesta poliglòtització de la població -superadora, per tant, del bilingüisme tradicional- no ha de representar una pèrdua de funcions fonamentals per al català sinó, ben al contrari, un procés necessàriament emmarcat en una acció conjunta que porti gradualment a l'atorgament de funcions exclusives per al català com a llengua històrica de relació habitual entre els catalans (independentment dels idiomes d'origen en el cas dels ciutadans procedents de migracions). Abocats els grups lingüístics menors del planeta a compartir els seus espais sociocomunicatius amb les llengües d'intercomunicació general, les funcions lingüístiques s'hauran d'estructurar sobre la base del principi de subsidiarietat: tot allò que puguin fer les llengües 'locals' no ho hauran de fer els idiomes 'globals'. L'augment, doncs, del contacte i de la poliglòtització ha d'anar acompanyat d'una distribució de funcions adequada a l'estat dels ecosistemes socioculturals dels diversos grups lingüístics històrics, tot vetllant per la preservació de la diversitat lingüística en tant que patrimoni cultural de la humanitat, fet que comportarà limitar les possibles funcions abusives de la interllengua o interllengües més generals.

Quart.- Paral·lelament, caldrà reconèixer les limitacions de les polítiques lingüístiques tradicionals en la mesura en què només podran arribar a incidir en una part d'una realitat cada vegada més complexa i més difícil de regular. Caldrà anar més enllà de la necessària fase legalista per avançar cap a una perspectiva socioecològica, tot contemplant globalment el grup o grups humans que conformin la societat, així com les dinàmiques de causació dels seus comportaments lingüístics, en especial els interpersonals. Tot i que no sigui pas fàcil ni habitual, les polítiques sobre la comunicació lingüística hauran de prestar atenció, doncs, a les dimensions sociopsicològiques dels individus, per tal com aquestes intervenen amb força en la conformació de les evolucions sociolingüístiques. Igual com en el cas de la poliglòtització, recursos i creativitat hauran de ser esmerçats ràpidament en aquest pla.

Cinquè.- En conjunt, caldrà anar revisant les teoritzacions històriques dels casos catalans que partien més aviat d'una tipologia de contacte lingüístic 'vertical' que no pas de contacte 'horitzontal', ja que l'actual situació sociolingüística a Catalunya -i també a la resta del territori lingüístic- no és ja només un cas típic de 'normalització lingüística' tal com havia definit aquest terme tradicionalment la sociolingüística, sinó clarament una complexa situació en la qual el fet de la coexistència quotidiana de, fins ara, dos grans grups de llengua primera diferent - però potser de més en el pròxim futur- ha esdevingut un fet sobresortint i determinant de la caracterització del cas i de la seva evolució futura. Entendre aquests processos concrets, veure'n totes les possibilitats d'intervenció des dels poders públics amb una perspectiva multidimensional i dinàmica, i aconseguir consensos democràtics entre els diferents grups seran també necessitats fonamentals.

La normalització lingüística a l'àrea catalana no serà, doncs, com ens podíem pensar al començament del procés, una tornada a un passat idíl·lic, sinó més aviat, com deia metafòricament el títol adient de la pel·lícula, *Back to the future*, un retorn al futur. Consolidar consensuadament funcions exclusives per al català i poliglòtitzar-nos per continuar existint serà el repte del nou segle.
